

Kurk
Lietuvai

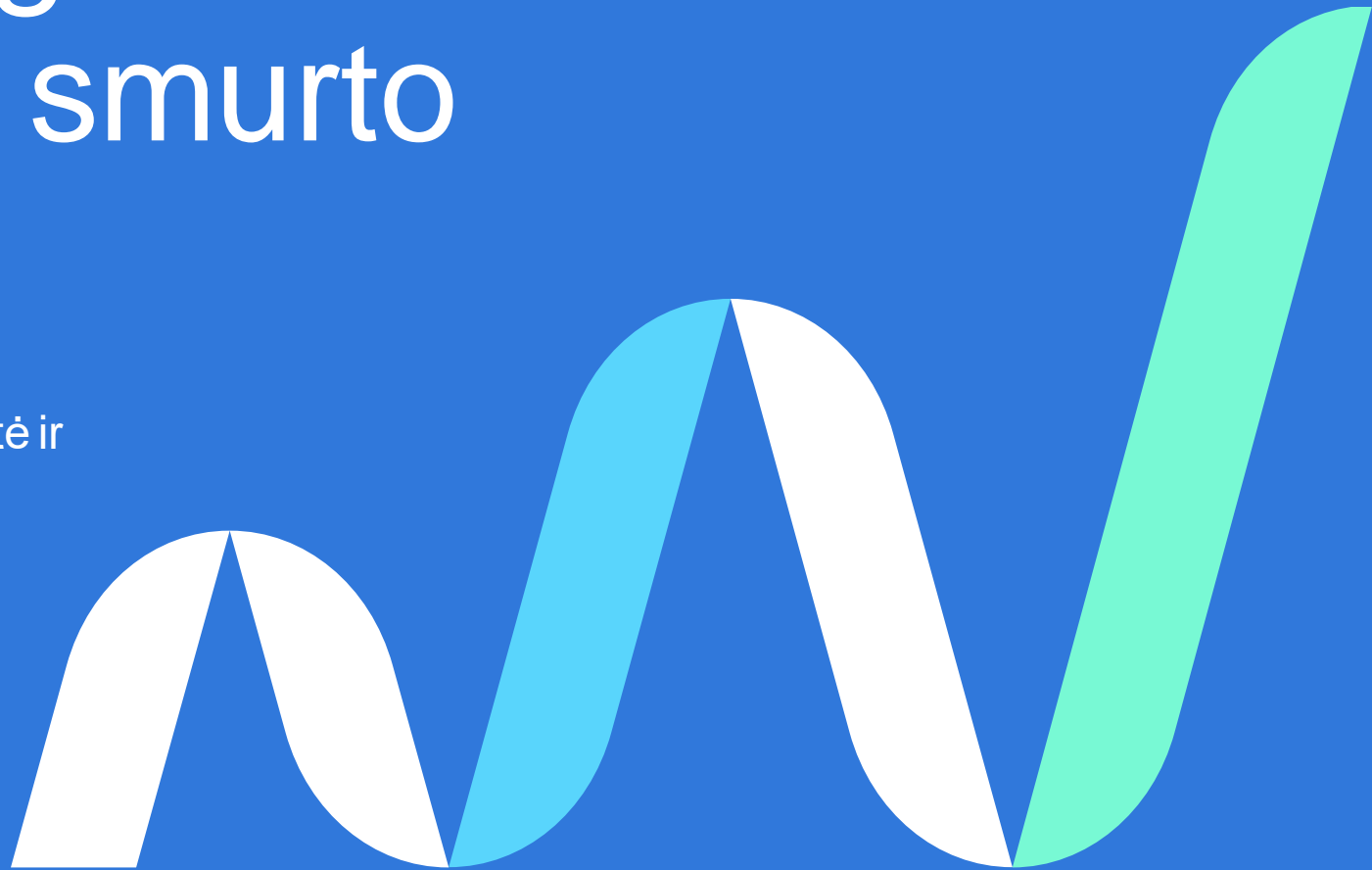

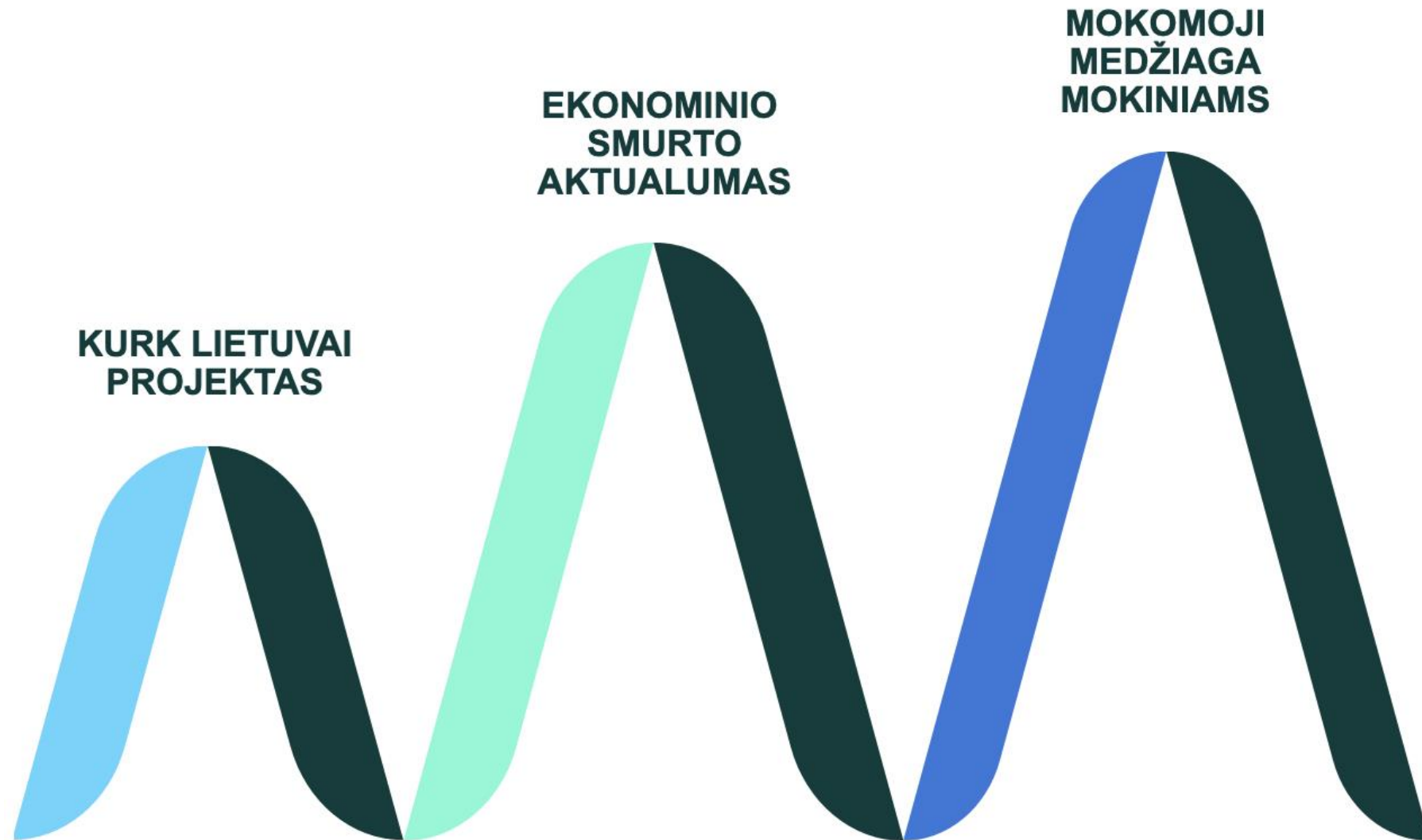
Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Finansinis raštingumas kaip ekonominio smurto prevencija

„Kurk Lietuvai“ projektų vadovės Augustė Dudutytė ir
Ramunė Vitartaitė

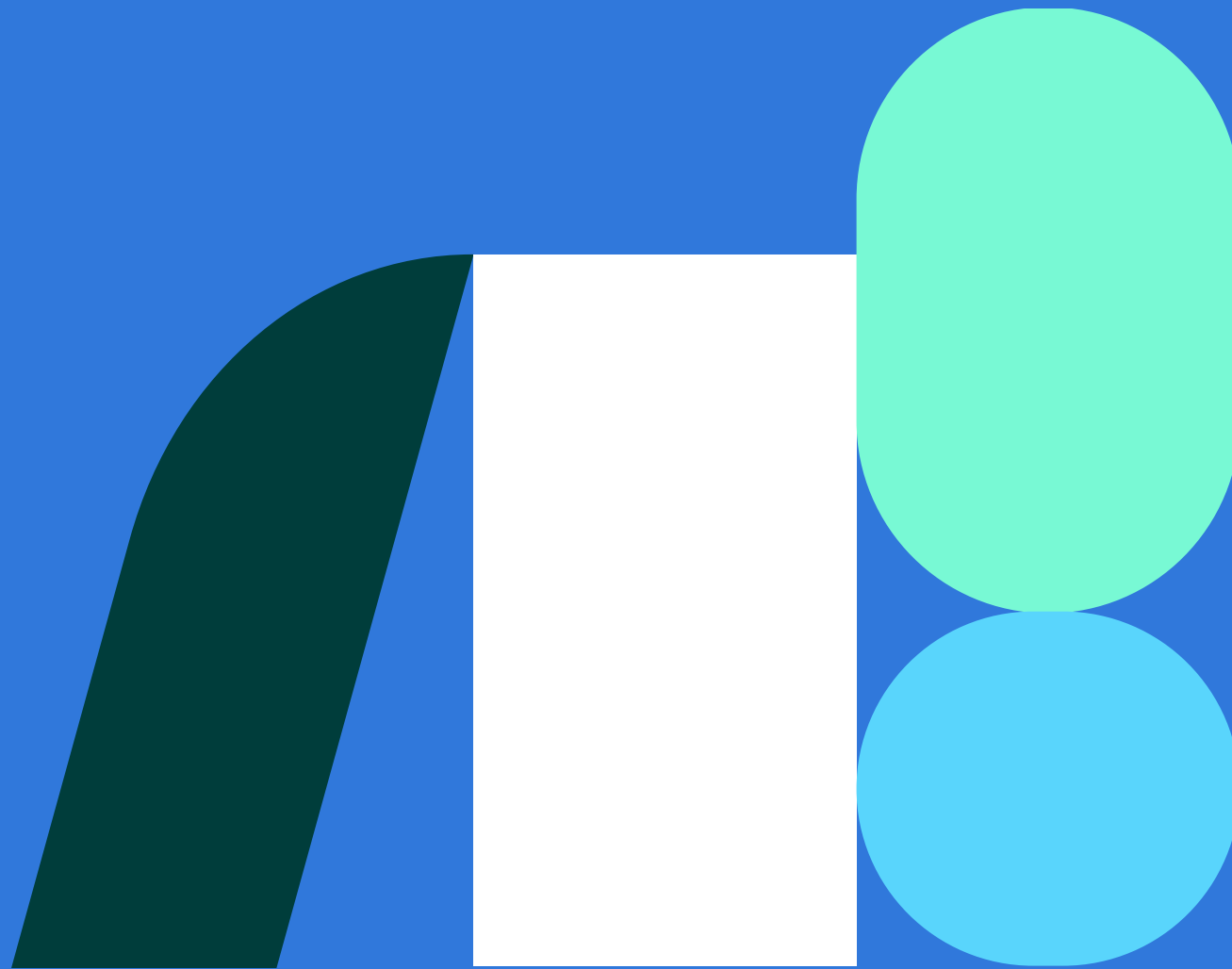
2023 06 26

Projekto tikslas

Pateikti Lietuvai
tinkamiausią modelį
ekonominio smurto
sprendimui.

Ekonominis smurtas – kas tai?

Šaltiniai:

- Rekomendacijos socialinių paslaugų teikėjams ir vaiko teisių apsaugos specialistams dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje.
- Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas.
- M. Johnson, 2008.

Asmeniui
neleidžiama
dirbti arba
kontroliuojamas
darbo pobūdis ir
krūvis

Atsisakoma
išlaikyti vaikus
tiek gyvenant
santuokoje, tiek
skyrybų atveju

Atsisakoma
teikti asmeniui
informaciją
apie realią
turtinę šeimos
padėtį

Asmuo
priverčiamas
pasiimti
paskolą,
atsisakyti
santuokoje
užgyvento
turto ir pan.

Iš asmens
atimamas
uždarbis,
kontroliuojamas
šeimos biudžetas,
vienvaldiškai
priimami
finansiniai
sprendimai

Ekonominio smurto pavyzdžiai

Kas gali pasitelkti ekonominę smurtą?

- Romantiniai partneriai/ės, sutuoktiniai/ės;
- Buvę romantiniai partneriai/ės, buvę sutuoktiniai/ės;
- Rūpyba užsiimantis asmuo (angl. *caretaker*) arba apmokami socialiniai darbuotojai;
- Tėvai, globėjai ar kiti šeimos nariai;
- Suaugę vaikai;
- Kiti žmonės, su kuriais yra gyvenama ar matomasi, tiek namuose, tiek už jų ribų.

Ekonominio smurto pasekmės

Statistika

1. Rait, 2017.
2. Free From, 2020.
3. Surviving Economic Abuse, 2020.

4. Adams et al., 2020.
5. M.L. Luoma et al., 2011.

Viena iš ekonominio smurto sprendimų krypčių Lietuvai

Prevenција

Kodėl prevencija per jaunimo švietimą?

Pirmosios santykių ir finansų patirtys

- 13–19 metų amžiaus vaikai artėja link pilnametystės ir nepriklausomybės, pradeda priimti sprendimus be tėvų ar globėjų įsikišimo, užmezga **pirmuosius romantiškus santykius**, susiranda **pirmuosius darbus** bei pradeda tvarkyti savo pinigus.
- Naujų pareigų ir patirčių metas paaugliams - labai sudėtingas, nes pradama mokytis **balansuoti tarp savo paties nepriklausomybės ir artimų santykių** mezgimo.

Paaugliai jau patiria ekonominį smurtą

2021 m. 13–19 metų amžiaus žmonių JAV tyrimas nustatė, kad **ekonominis smurtas** yra statistiškai **įprasta romantiškų santykių patirtis**. Ekonominis smurtas **dažniausiai** pasitaikė tarp **15–17 metų jaunuolių**.

Žalingos pasekmės

Smurtas artimoje aplinkoje šiais formavimosi metais gali turėti ilgalaikės žalos būsimai asmens **nepriklausomybei**.

Ekonominis smurtas turi žalingą poveikį:

- mokymosi pasiekimams ir sėkmei
- įsidarbinimo galimybėms
- finansinei nepriklausomybei.

Statistika apie paauglius ir ekonominį smurtą

- 42% teigė, kad partneris/ė **naudojo** praeityje darytas **paslaugas** (pvz.: transporto aprūpinimą, pinigų davimą, dovanų dovanojimą) siekiant kelti **spaudimą**.
- 34% jautė spaudimą **atsilyginti**, „susimokėti“ savo partneriui/ei **fiziniai ar seksualiniu kontaktu**.

Ekonominio smurto pavyzdžiai paauglių kontekste

Užimtumo trukdymas

Spaudimas, vertimas:

- nedirbti, kai yra toks noras, arba dirbti, kai tokio noro ar poreikio nėra
- praleisti darbą ar iš jo išeiti
- darbo metu atsakinėti į žinutes ar skambučius
- keisti darbo grafikus ar dirbtų valandų skaičių
- keisti darbus
- dirbti toje pačioje vietoje kaip ir partneris/ė

Švietimo trukdymas

Spaudimas, vertimas:

- skirti mažiau laiko mokslams
- praleisti pamokas, neiti į mokyklą
- nustoti lankyti mokyklą
- praleidinėti ar nustoti lankyti svarbią popamokinę veiklą ar būrelį
- dalyvauti tose pačiose veiklose kaip ir partneris/ė
- pakeisti planus po mokyklos baigimo

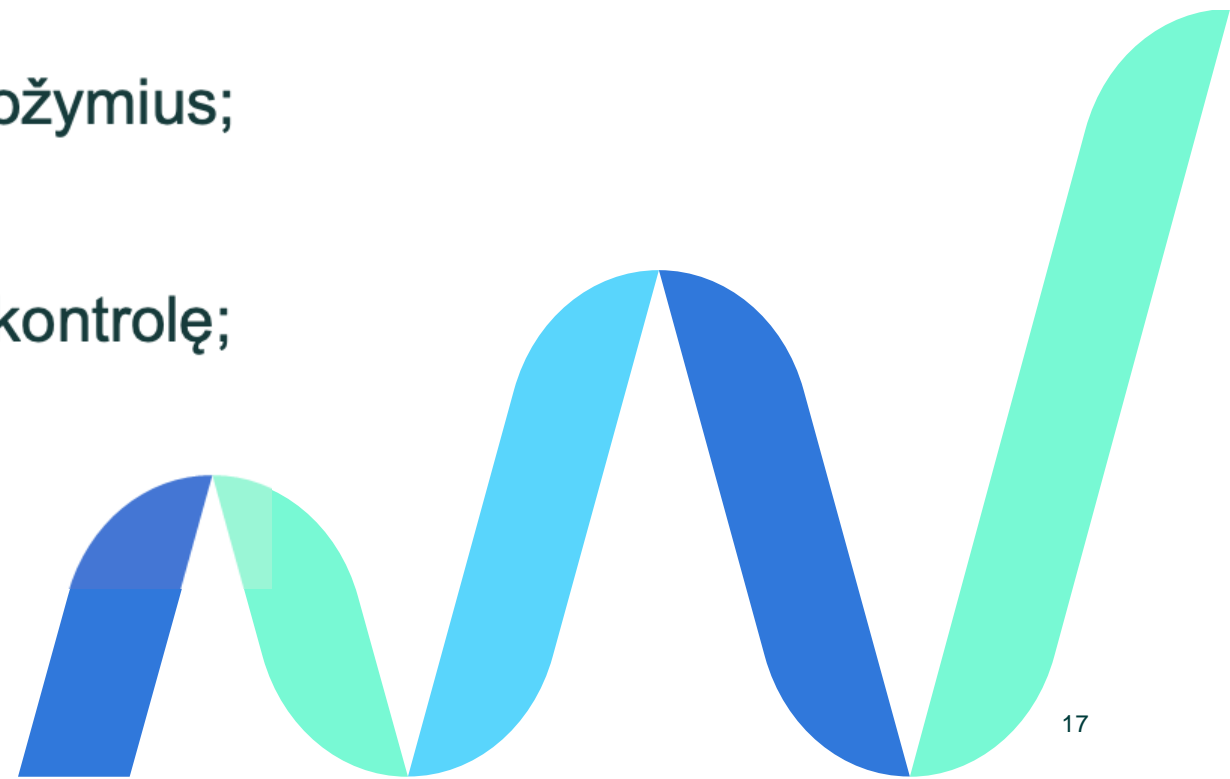
Finansinė kontrolė

Spaudimas, vertimas:

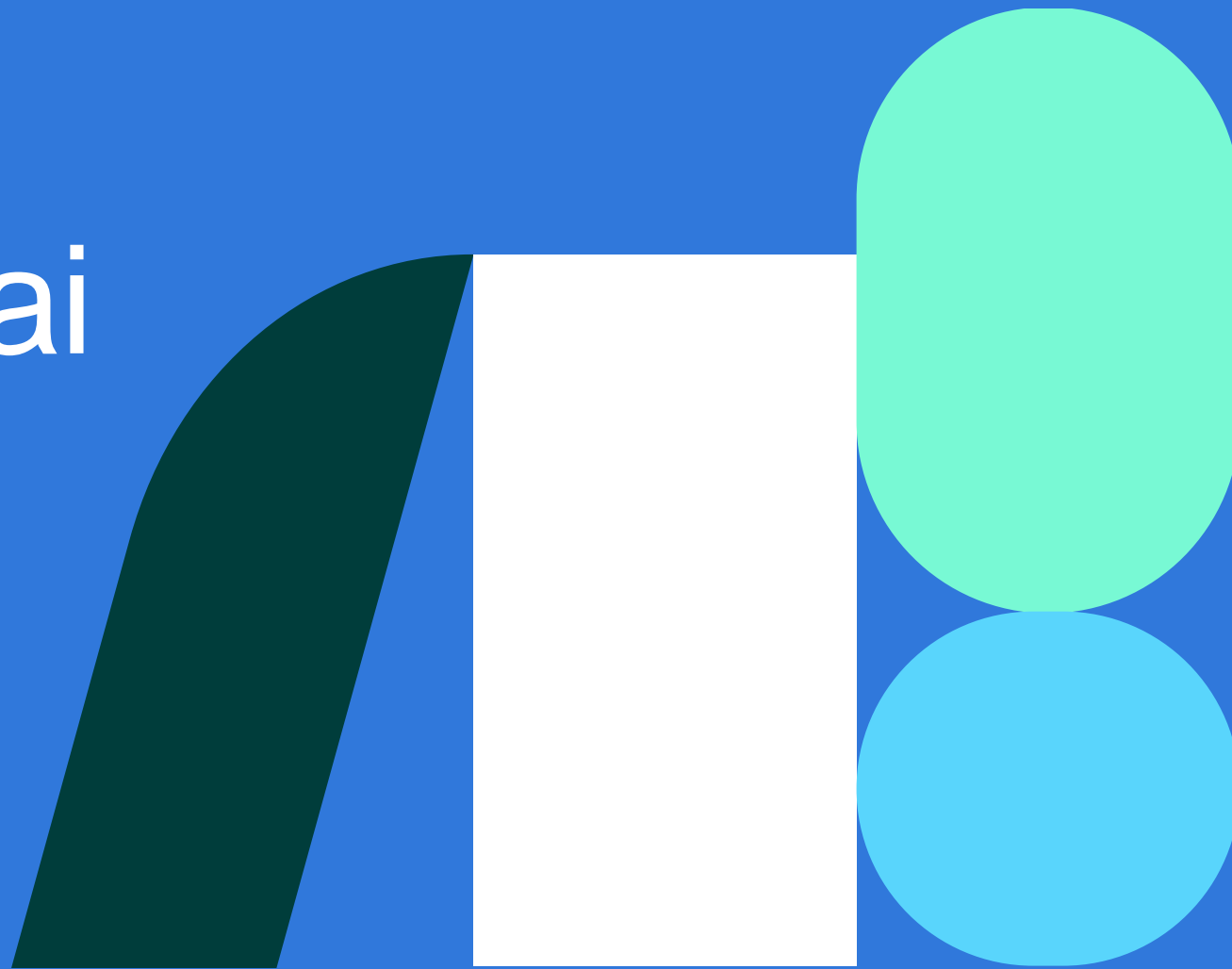
- leisti partneriui/ei tvarkyti asmeninius finansus
- leisti savo pinigus partnerio/ės reikmėms
- duoti partneriui/ei pinigų
- sumokėti už daugumą arba visas pasimatymų veiklas
- leisti pinigus tokiu būdu, kaip pasakė partneris/ė

Sėkminga prevencija - finansinis raštingumas, nes skatina:

- 1 Pozityvų finansų valdymo požiūrį ir elgesį;
- 2 Padeda atpažinti finansinės kontrolės požymius;
- 3 Ekonominę nepriklausomybę ir finansų kontrolę;
- 4 „Sveiką“ finansinę elgseną poroje.

Kodėl mokytojai
yra svarbi
prevencijos
dalis?

Tyrimo rezultatai:

kas formuoja jaunimo pasaulėžiūrą?

Apie „sveikus“ romantinius santykius:

- Tėvai/globėjai (81%)
- Broliai, seserys/šeimoms nariai (80%)
- Draugai (70%)
- Intymūs/romantiniai partneriai (69%)
- **Mokytojai/mokyklos darbuotojai (61%)**

Apie finansų valdymą:

- Tėvai/globėjai (79%)
- Broliai, seserys/šeimoms nariai (76%)
- Draugai (70%)
- Intymūs/romantiniai partneriai (68%)
- **Mokytojai/mokyklos darbuotojai (60%)**

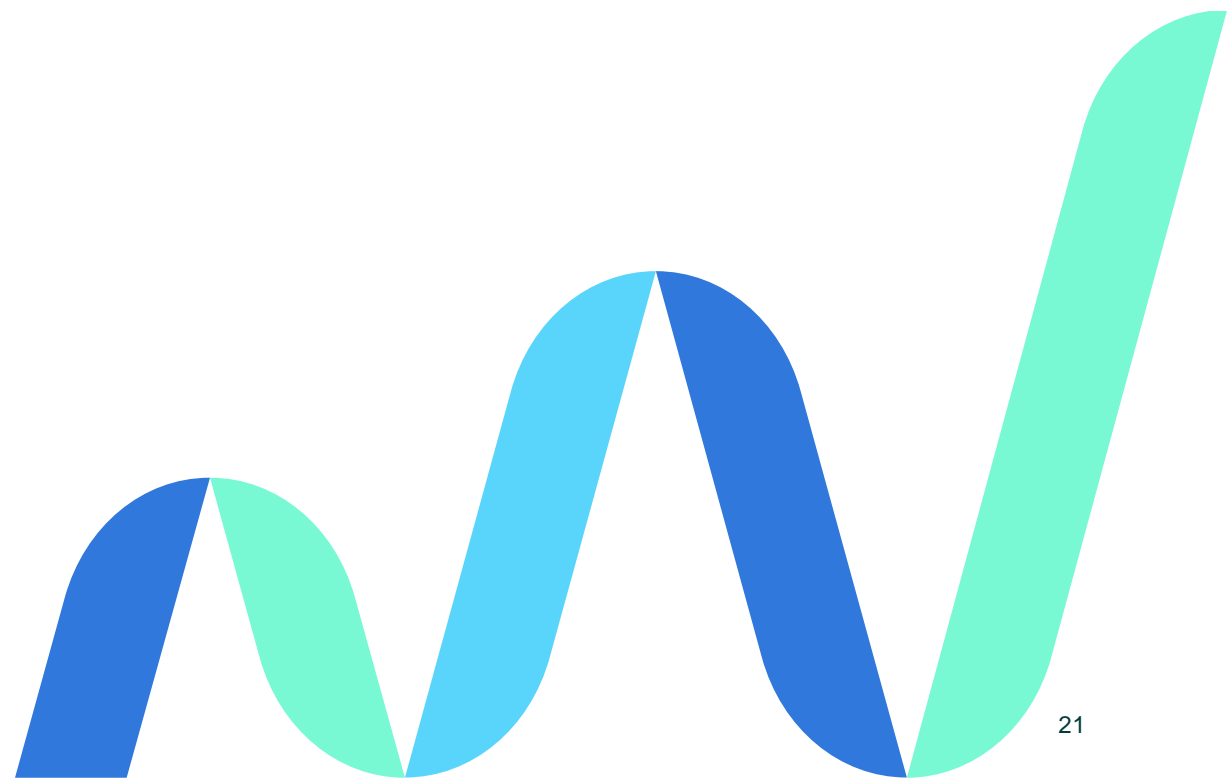
Finansinio raštingumo programos

Integruoti ekonominio smurto temą, įtraukiant:

- pagrindus apie ekonominį smurtą;
- kaip atpažinti ekonominį smurtą ir dažniausiai pasitaikančias jo formas tarp jaunuolių;
- įspėjamuosius finansų kontrolės ir ekonominės prievartos ženklus;
- apsaugos priemones, kurių gali imtis paaugliai;
- „sveikų“ finansinių santykius principus.

Dalomoji medžiaga

Metodinė medžiaga ir praktinės užduotys kalbėjimuisi su mokiniais apie ekonominį smurtą

„Sveiki“ finansiniai santykiai ...

... yra susiję su kompromisais ir lygybe. „Sveika“ partnerystė neapima finansinio kontroliavimo.

Lygiavertė partnerystė yra grįsta atvira komunikacija. Joje yra siekiama susitarimo visais finansiniais bei kitais bendrais klausimais.

„Sveikų“ finansinių santykių principai

Vienas partneris/ė gali tvarkyti kasdienes finansus (pvz.: apmoka sąskaitas). Tačiau abu partneriai turi prieigą prie bet kokios finansinės informacijos.

Poros gali turėti skirtingas vertybes kalbant apie pinigus. Tačiau jie kartu tarsi ir derėsi dėl bendrų finansinių tikslų.

Poros kuria planus, kaip siekti bendrų tikslų ir palaikyti vienas kitą šiame procese.

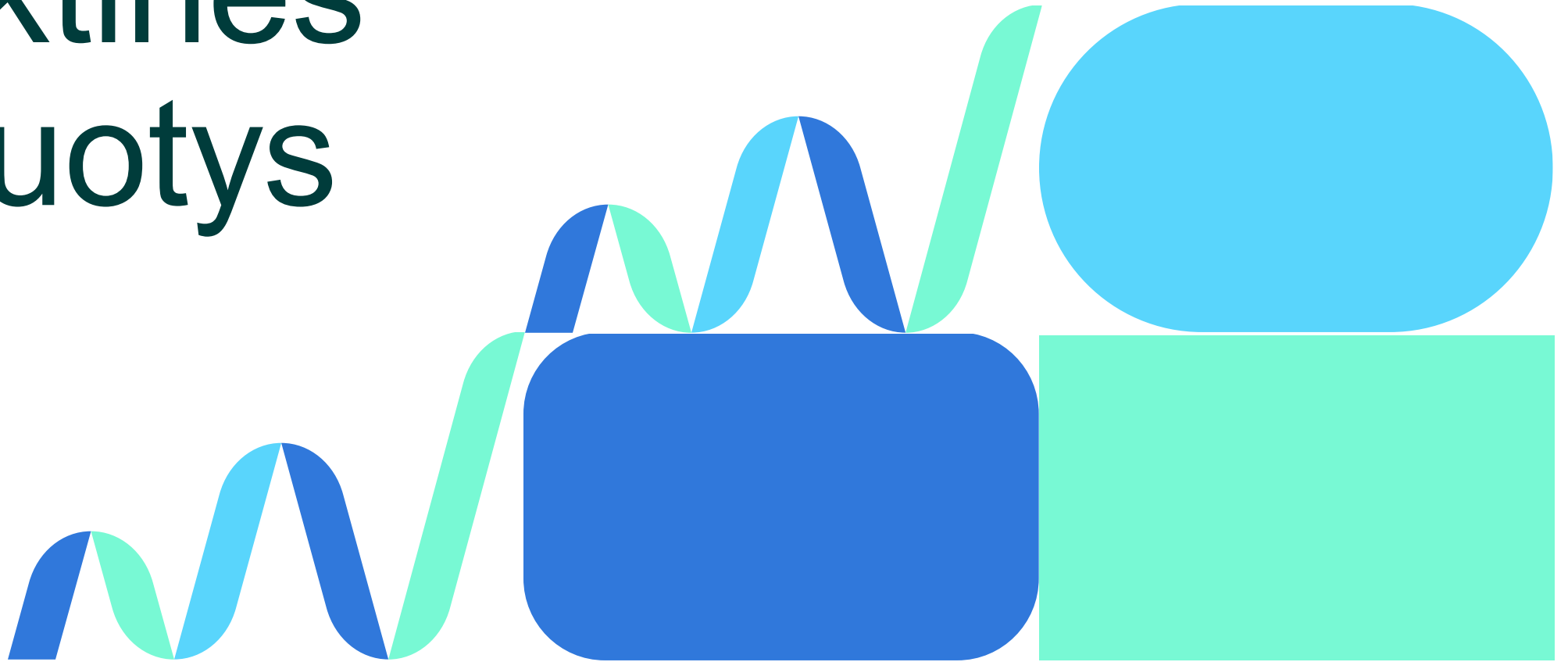
Vienas partneris/ė gali uždirbti daugiau pajamų. Tačiau abu partneriai supranta ir gerbia, kad sprendimų priėmimo metu abu partneriai yra lygiaverčiai.

Abu partneriai turi prieigą prie savo pinigų. Jiems nereikia prašyti leidimo ar slėpti savo kasdienes išlaidas.

Dideli ar ilgalaikiai finansiniai sprendimai priimami bendrai tarp partnerių.

Abu partneriai yra atviri. Abu turi prieigą prie pinigų ir žino, kur ir kaip pinigai išleidžiami.

Praktinės užduotys

RESTORANE

Apklauso duomenys: moksleivių ir mokytojų apklausa parodė, kad **32%** moksleivių mano, jog **pasimatymo metu** už viską **turi mokėti vaikinai**. Tam **pritarė 50% vaikinų** ir **17% merginų**. Šį stereotipą palaikė ir 17% mokytojų.

Užduotis: išdalykite mokiniams neužbaigtą komiksą (pateiktą kitoje skaidrėje) ir paprašykite užpildyti savarankiškai.

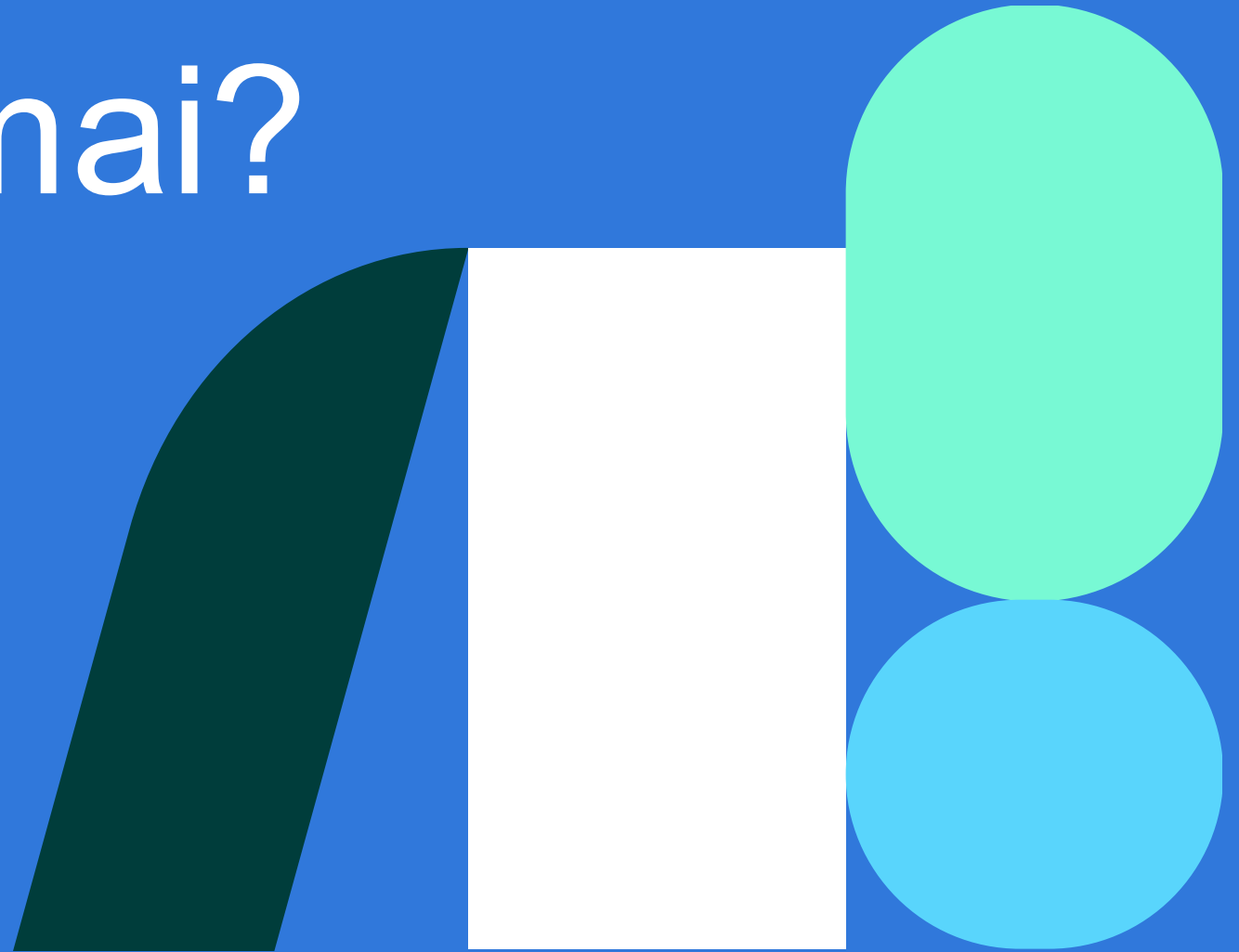
Klausimai diskusijoms

1. Kaip manote, kas turėtų mokėti už vakarienę? Vaikinas? Mergina? Po lygiai? Kiekvienas už savo dalį? Kviečiame pagrįsti savo nuomonę.
2. 73% moksleivių sutinka, kad normalu, kai mergina pakviečia vaikina į pasimatymą? Ar tai reiškia, kad ji ir turėtų mokėti už vakarienę?
3. Kaip manote, ar mokėti turi tas(-a), kuris(-i) uždirba daugiau?
4. Ar yra tokių dalykų, už kuriuos turėtų mokėti išimtinai tik vyrai arba tik moterys? Kviečiame pagrįsti savo nuomonę.

RESTORANE

Jūsų klausimai?

Susisiekiite su mumis!

Augustė Dudutytė

Projektų vadovė

Auguste.dudutyte@kurklit.lt

Ramunė Vitartaitė

Projektų vadovė

Ramune.vitartaite@kurklit.lt

**Daugiau informacijos apie
projektą**

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, [Rekomendacijos socialinių paslaugų teikėjams ir vaiko teisių apsaugos specialistams dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje.](#)
2. Lietuvos Respublikos Seimas, [Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas](#), 2011.
3. M. Johnson, A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence, 2008.
4. National Domestic Family and Sexual Violence Counselling Service, [Financial Abuse Support Toolkit](#).
5. Gendered Violence Research Network, [Understanding Economic and Financial abuse in intimate partner relationships](#), 2020.
6. Rait, [Lietuvos gyventojų tyrimas apie lygias galimybes](#), Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa, 2017.
7. Surviving Economic Abuse, [Statistics on financial and economic abuse](#), 2020.
8. M. L. Luoma, [Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women](#), Results of a Multi-cultural Survey Conducted in Austria, Belgium, Finland, Lithuania, and Portugal, 2011.
9. Futures Without Violence, [TEEN ECONOMIC ABUSE](#) , 2021.
10. Futures Without Violence, [The findings: ECONOMIC ABUSE among teens](#), 2021.
11. Futures Without Violence, [ECONOMIC ABUSE WITHIN ADOLESCENT RELATIONSHIPS](#), 2021.
12. The Allstate Foundation and National Network to End Domestic Violence, [The Allstate Foundation Moving Ahead Curriculum](#), 2019.
13. Surviving Economic Abuse, [Economic abuse: A global perspective](#): Findings on the prevalence and nature of economic abuse, and responses to it, 2022.
14. Birutė Sabatauskaitė et al, [Lygybės laboratorija: saugios aplinkos mokykloje kūrimo vadovas](#).